Titel: II.

Citation: ”II.”, i *Beretning om Forhandlingerne paa Rigsdagen. Bind I. Spalte 1-1476*, s. 4. Onlineudgave fra Lovforarbejder: https://tekster.kb.dk/catalog/jura-texts-g01-shoot-chptrd1e408/facsimile.pdf (tilgået 24. april 2024)

Anvendt udgave: Beretning om Forhandlingerne paa Rigsdagen. Bind I. Spalte 1-1476

I.

§ 1. Naar Grundloven eengang for alle er betegnet som Danmarks Riges Grundlov, sees det ikke, hvorfor det skulde være nødvendigt i denne Paragraph udtrykkeligt at tilføie „i Kongeriget Danmark og Slesvig"; det indstilled derfor, at disse Ord udgaae.

§ 2. Udvalget har været nogen Tvivl, om det ikke vilde være rettest at udsætte Forhandlingen af denne Paragraph, indtil §§ 64—66 samtidigt kunde forhandles. Imidlertid har man, i den Forudsætning, at der ikke vilde være nogen Meningsulighed om det Religionsfrihedens Grundprincip, som er udtalt i det 7de Afsnit, ikke taget i Betænkning at yttre sig om § 2. Udvalget har anseet det for afgjort, at den i Kongeloven begrundede Opfattelse af den evangelisk-lutherske Kirke som Statskirke maatte opgives i en Grundlov, som vedkjendte sig Religionsfrihedsprincipet. Udvalget maatte fremdeles med Udkastet erkjende, at man ikke i selve Grundloven kunde paatage sig Løsningen af alle de kirkelige Reform-Spørgsmaal, som endnu i saa høi Grad dele Gemytterne. Men ligesaa lidt kunde man finde det passende aldeles at forbigaae det hele Spørgsmaal om Kirken. Det maatte altsaa udtaleds, at man løsner sig fra Kongelovens Bud, men den nærmere Ordning maatte overlades Fremtidens Stanslovgivning. Man maatte finde en Overgangsform, der ikke gjorde noget voldsomt Brud, og dog tillod en fri Utvikling. I det Hele taget har man derfor deelt den Tanke, der har fundet sit Udtryk i § 2, og det er kun to mindre væsentlige Forandringer, man tillader sig at foreslaae. For det Første foreslaaer man, at de Ord „som den, hvori den overveiende Deel af Folket befinder sig, at anseе som" udgaae. Det synes nemlig ikke nødvendigt og i sig mindre naturligt saaledes i Paragraphen selv at begrunde Paragraphens Bud. Udtrykket „at anseе som" giver og anstillig Grund til Udsættelse. Dernæst har man fundet, at Udtrykket „nyde Understøttelse" kunde endynes med Ordet „understøttes," forti den første Vending har forekommet flere gjøende paa Grund af en uvillkaarlig Sprogganalogi. Da Ankes saa det kan fjernes, synes man at burde rette sig efter Erindringen.

Udvalget tilføier den Bemærkning, at Paragraphen ved at bestemme Folkekirkens Understøttelse af Staten, — Bestemmelse af Understøttelsens Grad og Omfang overlades Fremtidens Lovgivning, — naturligviis ikke forbyder, at andre af Staten anerkjendte Religionssamfund ligeledes understøttes af Staten, forsaavidt Saadant maatte findes rigtigt.

§ 3. Denne Paragraphs første Sætning har fin fulde Betydning efter den i Udkastet gjennemførte Grundsætning, at Kongens Veto er absolut (cfr. § 28, 40, 80). De af os, der erklære sig herimod, forbeholde sig naturligviis at gjøre denne modsatte Mening gjældende ved en følgende Paragraph, og denne Menings Antagelse i Rigsforsamlingen vilde da foranledige, at der blev Spørgsmaal om en Omredaction saavel af denne som af flere Paragrapher.

I den tredie Sætning: Den dømmende Magt er hos de anordnede Domstole, har man troet, at det heller maatte hedde „hos Domstolene", forti Ordet „anordnet" let efter den nuværende Sprogbrug kunde fremkalde den urigtige Forestilling, at Domstole kunde „anordnes" uden Lovhjemmel (cfr. VI).

II.

§ 4 fastsætter, at den i Kongeloven fastsatte Arvefølge er fremdeles gjældende, og tilføier, at den kun kan forandres efter Forslag fra Kongen og med den forenede Rigsdags Samtykke, hvorved endda fordres 2 Stemmer. Man antager, at Udkastet har villet indrømme en saadan Mulighed af Arvefølgens Forandring til enhver Tid, selv efterat f. Ex. en ny fra Kongelovens Bud afvigende Arvefølge var antaget, og man drister sig ikke til at fraraade en saadan Bestemmelse. Men det er bemærket, at Ordet „Den" i Begyndelsen af anden Sætning maaskee strengt taget kun gaaer paa „den i Kongeloven fastsatte Arvefølge." For at fjerne enhver Tvivl foreslaaer man at ombytte Ordet „Den" med „Arvefølgen".

Det anmærkes iøvrigt, i Anledning af Udtrykket „den forenede Rigsdag, at de blandt os, der udtale sig imod Tokammerindretningen, naturligviis forbeholde sig ved et senere Afsnit at gjøre deres Indsigelser gjældende.

§ 5. Naar det i denne Paragraph hedder, at Kongen ikke uden Rigsdagens Samtykke tillige kan være Regent i nogen anden Stat end Hertugdømmerne Holsteen og Lauenborg, har man vel ingenlunde haft Noget at erindre mod den her udtalte Tanke, men Flere have dog fundet, at Tanken ikke var heldigt udtrykt, idet man her synes at have betegnet Hertugdømmerne Holsteen og Lauenborg som Stater i en bestemtere og skarpere Forstand end dette efter disse Medlemmers Mening kan erkjendes. Andre have vel ikke indrømmet denne Paastand, idet de antage at Ordet „Stat" i vor Lovgivning, som i den almindelige Sprogbrug, har en saa vid og ubestemt Betydning, at dette Ords Benyttelse i denne Paragraph neppe kan misbilliges, fra hvilken Opfattelse af Hertugdømmerne Holsteens og Lauenborgs Forhold man end gaaer ud; men de have dog enstet om muligt at undgaae en Udtryksmaade, der vakker Anstød. Udvalgets Flerrhed har troet, at Tanken blev betegnet aldeles utvetydigt, naar man sagde: Kongen kan ikke uden Rigsdagens Samtykke blive Regent i nogen fremmed Stat. Ved denne Affattelse lader man det nuværende Forhold til Hertugdømmerne Holsteen og Lauenborg, hvor Kongen er den lovlige Regent, og naturligviis uden noget Samtykke af den danske Rigsdag vedbliver at være det, aldeles urørt, derimod ophæves den bestemte Regel for Fremtiden, at en dansk Konge ikke kan vorde Regent i nogen fremmed Stat uden Rigsdagens Samtykke. Det kan neppe misbiendes, at denne Affattelse lader det nuværende Forhold til Holsteen og Lauenborg aldeles urørt, og derimod indeholder det fornødne Forbehold med fremtidige Muligheder.

Udvalgets Minoritet (bestaaende af) har dog ikke fundet sig tilfredsstillet ved Majoritetens Forslag, fordi navnlig Udtrykket blive formeentlig kunde misforstaaes. Den indstiller derfor, at Paragraphens Tanke udtrykkes paa følgende Maade:

Kongen kan uden Rigsdagens Samtykke kun tillige være Regent i Hertugdømmerne Holsteen og Lauenborg.

Til denne Paragraph har man troet at burde foreslaae en Tillægsbestemmelse, hvorefter der udtaltes, at Kongen, om han end f. Ex. med Rigsdagens Samtykke tillige overtog Regjeringen i en fremmed Stat, dog ikke kunde forlægge Regjeringens Sæde udenfor Riget. Man indstiller altsaa, at der tilføies: „i intet Tilfælde kan han forlægge Regjeringens Sæde udenfor Riget".

§ 8. Som Følge af den Forandring, man foreslaaer ved Titlen, maatte det i Eden hedde: „Danmarks Riges Grundlov".

En Minoritet (foreslaaer istedetfor Udkastets Eddformular: „For den almægtige Guds Aasyn lover jeg at holde Danmarks Riges Grundlov" at optage den hidtil almindelige Form: „Jeg lover og sværger at holde (Grundloven), saa sandt hjælpe mig Gud og hans hellige Ord".

Udvalgets Flerrhed har ikke fundet tilstrækkelig Grund til at fravige Udkastet.

Udkastet har tilladt Thronfølgeren at afsvage Eden paa Grundloven, naar han har fyldt sit 18de Aar, uden dog at befale ham det. Udvalget overseer ikke, at det kunde have sine Ulemper udtinget at befale Saadant, og at det dog, for at undgaae Interregna, kan være hensigtsmæssigt at tillade, at Eden tidligere kan aflægges af Thronfølgeren. Men i saa Fald anseer man det dog for naturligt, at denne Ed stadfæstes af Kongen, efterat han har tiltraadt Regjeringen. Vi tanke os ikke herved en ligefrem Gjentagelse af Eden, men en høitidelig Bekræftelse i den forenede Rigsdag. Vi foreslaae altsaa ved Paragraphens Slutning det Tillæg: „men bør da stadfæstes af ham for den første Rigsdag efter Regjeringens Tiltrædelse.

En Minoritet ( ) antager, at det i Grundloven bør udtales, at Kongen krones. Den indstiller derfor, at der tilføies en Paragraph omtrent saalydende:

„Kongens Kroning skeer, efter at han er bleven myndig, i Landets Hovedkirke og med de Ceremonier, han selv fastsætter."

Udvalgets Flerhed har ikke anseet det nødvendigt, at Grundloven om dette Punkt udtalte nogen Forskrift.

§ 9. Denne Paragraph indeholder en Forklaring „om den forenede Rigsdag", som naturligst hører hjemme i et følgende Afsnit. Det maatte maaskee og heller hedde „erkjender" end „anerkjender". Man foreslaaer derfor følgende Redaction af anden Sætning: Naar da den forenede Rigsdag . . . . erkjender.

For det herombandlede Tilfælde, at Kongen bliver ude af Stand til at regjere, foreslaaer Paragraphen alene Udnævnelse af en Regent, medens den følgende Paragraph, der omhandler det samme Forhold med Hensyn til Thronfølgeren, tillige fastsætter, at der skal anordnes et Formynderskab. Saadant synes og at kunne blive fornødent, naar det er Kongen, der bliver ude af Stand til at regjere, og man skjønner ikke rettere, end at det er Rigsdagen, der i saa Fald ogsaa maa anordne Formynderskabet. Ved Paragraphens Slutning foreslaaer man derfor følgende Tillæg: „og anordner, om fornødent gjøres, et Formynderskab".

Ved §§ 10 og 11 har Udvalget Intet fundet at erindre; man tillader sig kun at fremhæve, at da Regenten skal afsægge den for Kongen foreskrevne Ed, synes han ikke at kunne tiltræde Regjeringen, før han i den forenede Rigsdag har afsagt Eden paa Grundloven. Iøvrigt sees det ikke, at der er nogen Hjemmel i Grundlovudkastet for at lade Regenten afsægge Eden forud; det er klart, at der ikke kan henteS nogen bindende Analogi fra den Thronfølgeren udtrykkeligt givne Ret.

§§ 12—14.

Udkastets § 12 fastsætter, at Rigsdagen sammentræder uden Sammenkaldelse, naar Kongen er død, og enten Thronfølgeren er fraværende, eller han, skjønt myndig, ikke har afsagt Ed paa Grundloven (jfr. § 8) eller han er umyndig uden at Regenten er udnævnt og har afsagt Ed eller uden at Formynderskabet er ordnet, eller der ingen Thronfølger er. I alle disse Tilfælde skal Statsraadet i Mellemtiden føre Regjeringen.

Foreløbigt bemærkes, at den Forudsætning, at Rigsdagens Sammentræden kan blive overflødig, uanseet Thronfølgerens Umyndighed, fordi der er udnævnt en Regent, som alt har afsagt Ed, enten maa være urigtig (saafremt ellers vor Bemærkning med Hensyn til § 11 er grundet) eller man skulde sætte sig til den noget subtile Betragtning, at Regenten i Egenskab af Thronfølger kunde have afsagt Eden. Det sees heller ikke, hvorledes den Omstændighed alene, at Formynderskabet ikke er ordnet, efter Paragraphens øvrige Tankegang kunde gjøre det nødvendigt, at Statsraadet i Mellemtiden skulde føre Regjeringen, ligesom det heller ikke sees, hvorfor denne Paragraph alene taler om det Tilfælde, hvor Thronfølgeren paa Grund af Umyndighed er ude af Stand til at regjere, men ikke giver en almindelig Regel for alle Tilfælde, hvor en saadan Ubygtighed maatte indtræde. Hertil kommer, at Paragraphen ikke indeholder nogen nærmere Regel med Hensyn til Thronfølgerens Fraværelse, i hvilken Henseende det dog turde være nødvendigt, udtrykkeligt at udtale Rigsdagens Myndighed, og endelig at Slutningsformingen: „I Mellemtiden føres Regjeringen af Statsraadet" trænger til en noget større Bestemthed. Man har derfor troet at burde foreslaae en ny og skarpere Affattelse; hvorhos man i Spidsen har troet at burde stille den nye Regel, at Rigsdagen altid af sig selv sammentræder, naar Kongen er død. Dette Tidspunkt er saa betydningsfuldt, og der foreslaaer desuden efter § 15 iøvrigt altid strax en saa vigtig Forhandling, at Rigsdagens øieblikkelige Sammentræden udentvivl vil findes hensigtsmæssig.

Det bemærkes endnu, at Regelen om Rigsdagens Sammentræden i alle de her omhandlede Tilfælde kan i Anvendelsen møde nogen Vanskelighed, hvad enten den gamle Rigsdag er opløst, uden at de nye Valg have fundet Sted, eller hvis den gamle Rigsdag endnu bestaaer, men omvendt nye Valg have fundet Sted. Udvalgets Flerhed har troet, at man i ethvert Tilfælde vilde have en anvendelig Regel, naar man fastsætter, at, hvis Kongen døde, sammentræder 14de Dagen derefter uden Sammenkaldelse den sidste valgte Rigsdag. Skulde altsaa i Tiden mellem Kongens Død og 14de Dagen derefter en ny Rigsdag være valgt, vilde den sidste

valgte have at møde; foregaae Valgene derimod sildigere, ville de sidstvalgte Thing afløse de ældre, naar disses Tid efter de almindelige Regler er udløbet.

Man foreslaaer altsaa følgende nye §§ 12—14.

§ 12. Er Kongen død, sammentræder 14de Dagen derefter uden Sammenkaldelse den sidstvalgte Rigsdag.

§ 13. Er Thronfølgeren fraværende, eller har han, skjønt myndig, ikke aflagt Ed paa Grundloven, eller er han ude af Stand til at regiere, eller er der ingen Thronfølger, føres Regjeringen af Ministerraadet, indtil Bestemmelse er tagen af Rigsdagen.

§ 14. Er Thronfølgeren eller Regenten fraværende, bestemmer den forende Rigsdag, inden hvilken Tid han har at vende tilbage. Er Thronfølgeren umyndig, uden at Regent og Formynderskab er bestemt, udnævner den forende Rigsdag Regenten og beskikker Formynderskabet. Er der ingen Thronfølger, udnævner den forende Rigsdag en Konge og fastsætter den fremtidige Arvefølge.

§ 15 og 16.

Ved Udkastets § 15 tillader man sig at foreslaae det Tillæg at „Civilisten ikke kan behæftes med Gjæld." Dette ligger vistnok ganske i Forholdets Natur, thi her er kun Talen om de aarlige Indtægter, der tillægges Kongen, eller om de Statsmidler, hvis Brug skal tilkomme ham, og om hvis Pantsættelse eller Afhændelse der saaledes ikke kan være Tale; men en bestemt Udtalelse af denne Regel vil dog maaskee ikke findes urigtig.

Den Anmærkning, der i Udkastet findes ved nærværende Paragraph, skal naturligviis ikke gaae over i Grundloven. Det er kun til Rigsforsamlingens Efterretning sagt, at der om ver nuregjerende Kongs Civilliste vil blive meddelt Rigsforsamlingen en allerhøieste Bestemmelse. Det maa, naar denne Meddelelse er sket, staae til Rigsforsamlingen, at tage den i forneden Overveielse; Grundlovsudvalget har i den Anledning intet Kald til at udtale sig.

Medens der saaledes i Grundloven kun er optaget en Regel for Civillistens Fastsættelse med Hensyn til fremtidige Konger, viser § 16 derimod, at der for Medlemmerne af det kongelige Huus skal kan bestemmes Apanager ved Lov. Dette maa Udvalget anse for aldeles rigtigt. Det staaer altsaa til Kongen og Rigsdagen at fastsætte Apanagerne i sædvanlig Lovs Form; men dette er ikke desslet og Apanagerne kunne altsaa ogsaa fastsættes ved Finantsloven. Udvalget maa ligeledes ganske tiltræde den Bestemmelse, at Apanagerne ikke uden Rigsdagens Samtykke kunne nydes udenfor Landet; man foreslaaer alene, at der i Stedet for „Lander" sættes „Riget", da dette Udtryk udenvivl bestemmere betegner Udkastets Tanke. Forsaavidt der derhos tilføies en Undtagelse for det Tilfælde, at alt bestaaende Contracter hjemler en modsat Ret, da kan man naturligviis ikke andet end ville, at de bestaaende Contracter skulle holdes i Hævd; men denne Undtagelse, der alene knytter sig til de nuværende øieblikkelige Forhold, synes mindre at have sin Plads i Grundloven, end i de transitoriske Bestemmelser, der udentvivl om forskjellige Forhold maae gives samtidigt med Grundlovens Forkyndelse. Man overseer ikke, at lignende Undtagelser kunde ogsaa i Fremtiden hjemles ved Contracter; men vi troe med Udkastets Forfattere, at Grundloven ikke behøver at tage særligt Hensyn til Fremtiden; thi den Lov, der hjemler Apanagen, vil kunne indeholde det fornødne Samtykke, naar Rigsdagen dertil maatte finde tilstrækkelig Hjemmel.

Man har i Udvalget reist det Spørgsmaal, om der ikke i Grundloven, ligesom Tilfældet for Tiden er i Kongeloven, burde findes Bestemmelser om de kongelige Prindsers og Prindsessers Forhold, og om det ikke i alt Fald, selv om man ikke ansaae positive Grundlovsbestemmelser herom for nødvendige, burde antydes, at dette Forhold skulde ordnes ved en Huslov. Udvalget har imidlertid troet for Dietlikket at burde opsætte en Meningsytring herom, idet man nemlig først efter at have gjennemgaaet hele Udkastet ansaae det rigtigt at behandle Spørgsmaalet om den Form, hvori Kongelovens Ophævelse burde udtales, til hvilket Spørgsmaal da naturligt knytter sig det andet Spørgsmaal, om der uanseet Grundlovens nye Bud skal enkelte Kongelovsbestemmelser tilbage, som ikke ganske kunde undvares, uagtet den i Almindelighed opheves.

til.

§ 17.

I denne Paragraph, der skal udtale Kongens constitutionelle Ansvarsfrihed og hans Persons Hellighed og Ukrænkelighed, har Udvalget troet, at et Tillæg om Ministrenes almindelige Ansvarlighed for Statsstyrelsen naturligt fandt sin Plads. Man foreslaaer derfor, at der til Paragraphen føres følgende Sætning:

„Ministrene ere ansvarlige for Regjeringens Forelse."

§ 18.

Udvalgets Minoritet (

foreslaaer, at Udtrykkene, giver disse i denne Paragraph ombyttes med Ordene „har kun". Naar Paragraphen nemlig fastsætter, at Kongens Underskrift under de Lovgjivningen og Regjeringen vedkommende Beslutninger giver disse Gyldighed, naar den er ledsaget af en Ministers Underskrift, have disse Medlemmer antaget, at Reglen om Contrasignaturens Nødvendighed ikke fremtraadte med tilstrækkelig Utvetydighed.

Udvalgets Flerhed har dog ikke fundet, at Paragrafens Affattelse efterlod nogen skellig Grund til Tvivl.

Med Hensyn til den sidste Sætning i Paragrafen: „den Minister, som har underskrevet er ansvarlig for Beslutningen", tillader Udvalget sig den Bemærkning, at den herlt vel harder sin Plads ved Siden af det Tillæg, man har foreslaaet til § 17. Dette Tillæg udtaler den almindelige Grundregel om Ministrenes Ansvarlighed for deres hele politiske Færd; den sidste Sætning i § 18 viser hvilken Minister eller (hvis Flere have underskrevet) hvilke Ministre man nærmest skal holde sig til for en enkelt Beslutning, hvorved der aldeles ikke er udelukket, at en nærmere Forhandling og Undersøgelse kan vise, at Ansvaret kan falde paa Flere.

§ 19.

En Minoritet i Udvalget (....) har fundet, at denne Paragraph paa en for skarp Maade begrændsede de Tilfælde, i hvilke Ministrene kunne drages til Ansvar for Rigsretten, og at der nærmeste derved kunde udelukkes visse Tilfælde, nærmeste maaske det, hvori Embedsforseelsen bestaar i Undladelse af en vis Virksomhed. Det formenes derfor rettest, at udrykke Begrebet ved mere almindelige Udtryk, saasom „Embedsforseelser", hvorefter Folkethinget og Rigsretten i hvert enkelt mødende Tilfælde har den fornødne Frihed til at beslutte Anklage, og at afgjøre om denne er grundet eller ikke. Man maa saa meget mere finde det rigtigt, at bruge almindelige Udtryk, som Ministeransvarligheden i det Hele nærmere bør ordnes ved Lov, hvis Indhold ei bør være foregrebet ved en saadan Bestemmelse, som den i Udkastet. Det indstilles derfor, at Paragrafen (under Forbehold af Ministeransvarlighedens nærmere Ordning ved Lov) affattes paa følgende Maade: Ministrene kunne tiltales for Embedsforseelser. Folkethinget anklager, Rigsretten dømmer.

Udvalgets Flerhed finder sig til Udkastets Bestemmelse. Majoriteten er vel enig i, at Ansvarligheden nærmere gjennemføres ved Lov (hvilket vil blive udtalt ved den følgende Paragraph), men man anseer det for passende, at Grundlaget angives i Forfatningen, og man skjønner ikke rettere, end at det rette Grundlag er givet i Udkastets § 9. Naar Ministrene kunne drages til Ansvar for de i deres Embeder begaaede Forbrydelser og for enhver for Staten aabenbart Pladelig Færd, saa vil Folkethinget ikke være udelukket fra at reise Anklage i alle de Tilfælde, hvor det maatte være tjenligt; for Anklagens Mulighed behøves ingen videre Garanti; for Paadømmelsens constitutionelle Retfærdighed maa Betryggelsen søges i Rigsrettens Sammensætning.

§ 20.

Naar denne Paragraph bestemmer, at Statsforretningerne fordeles efter Kongens Bestemmelse mellem Ministrene, da har Udvalget ikke kunnet tilraade denne Bestemmelse. Man anseer en fast Fordeling af Statsforretningerne for saa vigtig, at den bør skee ved Lov.

Denne Lov maatte da i det Hele ordne de enkelte Ministerier, og det hele Ministerraads Forhold; den maatte afgjøre hvorvidt der kunde være Ministre uden Portefeuille (hvilket man ikke har troet,